



REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE

Številka: U-I-109/10-17

Datum: 3. 10. 2011

Na podlagi prvega odstavka 30. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10 in 56/11) izdaja Ustavno sodišče naslednje

TISKOVNO SPOROČILO

Ustavno sodišče je na seji dne 26. 9. 2011 z odločbo št. U-I-109/10 odločilo v postopku za oceno ustavnosti in zakonitosti Odloka o določitvi in spremembi imen in potekov cest in ulic na območju Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 44/09), začetem na pobudo Lidije Drobnič, Ljubljana, in drugih, ki jih zastopa Radovan Cerjak, odvetnik v Ljubljani. Odločbo je sprejelo soglasno. Pritrdilna ločena mnenja so dali: sodnice dr. Dunja Jadek Pensa, dr. Etelka Korpič – Horvat (ki se mu pridružuje mag. Marta Klampfer) in mag. Jadranka Sovdat ter sodnika dr. Ernest Petrič in Jan Zobec (ki se mu pridružuje mag. Miroslav Mozetič).

Ustavno sodišče je s svojo odločbo zaradi ugotovljene protiustavnosti odpravilo 2. člen izpodbijanega Odloka, s katerim je Mestna občina Ljubljana določila novo poimenovanje ceste z imenom "Titova cesta" in njen potek na območju te občine. Odpravljena določba Odloka je v neskladju z ustavnim načelom spoštovanja človekovega dostojanstva iz 1. člena Ustave Republike Slovenije. Načelo demokratičnosti po svoji vsebini in pomenu presega opredelitev državne ureditve kot zgolj formalne demokracije, temveč vsebinsko opredeljuje Republiko Slovenijo kot ustavno demokracijo, torej kot državo, v kateri je ravnanje organov oblasti pravno omejeno z ustavnimi načeli ter s človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami. Protiustavnost predpisa ali drugega oblastnega ravnanja, ki ima simbolni pomen, zato nastopi takrat, kadar ta simbol z avtoriteto oblasti izraža vrednote, ki so v celoti nezdržljive s temeljnimi ustavnimi vrednotami. Načelo spoštovanja človekovega dostojanstva je temeljna ustavna vrednota.

Dejstvo, da je bil Josip Broz Tito dosmrtni predsednik nekdanje SFRJ, pomeni, da prav njegovo ime v največji meri simbolizira nekdanji totalitarni režim. Ponovno uvedbo ulice, poimenovane po Josipu Brozu Titu kot simbolu jugoslovanskega komunističnega režima, je zato mogoče objektivno razumeti kot priznanje nekdanjemu nedemokratičnemu režimu. V Republiki Sloveniji, kjer se je razvoj demokracije in svobodne družbe, ki temelji na spoštovanju človekovega dostojanstva, začel s prelomom s prejšnjo ureditvijo, je vsako oblastno povečevanje komunističnega totalitarnega režima protiustavno. V obravnavani zadevi poimenovanje ceste po Josipu Brozu Titu namreč ni poimenovanje, ki bi se ohranilo še iz prejšnje ureditve in bi bilo danes le del zgodovine. Izpodbijani Odlok je bil sprejet leta 2009, osemnajst let po osamosvojitvi Slovenije in vzpostavitvi ustavnega reda, ki temelji na ustavnih vrednotah, nasprotnih vrednotam režima pred osamosvojitvijo. Takšna nova poimenovanja v

današnjem prostoru in času nimajo več svojega mesta, ker so v nasprotju z načelom spoštovanja človekovega dostojanstva, ki sodi v samo jedro ustavne ureditve Republike Slovenije. Zato je Ustavno sodišče izpodbijani del Odloka odpravilo.

Tiskovno sporočilo izhaja iz naslednjih bistvenih razlogov za odločitev:

V obravnavani zadevi so pobudniki izpodbijali 2. člen Odloka o določitvi in spremembi imen in potekov cest in ulic na območju Mestne občine Ljubljana, ki je na območju Mestne občine Ljubljana uvedel Titovo cesto in določil njen potek.

Pri presoji ustavnosti Titove ceste je Ustavno sodišče izhajalo iz načela spoštovanja človekovega dostojanstva. Človekovo dostojanstvo je v središču ustavnega reda Republike Slovenije. Njegov etični in ustavnopravni pomen izhaja že iz Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. Ta ni samo ustavnopravni temelj slovenske državnosti, temveč so v njej začrtana nekatera načela, ki izražajo temeljno ustavnopravno kakovost nove samostojne in neodvisne države. S sprejetjem osamosvojitvenih dokumentov tako ni prišlo samo do prekinitve državnopravne povezave med Republiko Slovenijo in Socialistično federativno republiko Jugoslavijo, temveč je šlo za prelom s temeljnim vrednostnim konceptom ustavne ureditve. Drugače kot nekdanja SFRJ je Republika Slovenija pravna država, katere ustavna ureditev izhaja iz načela spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Človekovo dostojanstvo je temeljna vrednota, ki prežema ves pravni red in ima zato tudi objektivni pomen pri delovanju oblasti, tako v konkretnih postopkih kot tudi pri sprejemanju predpisov.

Kot temeljna vrednota ima človekovo dostojanstvo normativni izraz v številnih določbah Ustave, zlasti je konkretizirano prek določb, ki zagotavljajo posamezne človekove pravice in temeljne svoboščine. Kot posebno ustavnopravno načelo pa je načelo spoštovanja človekovega dostojanstva neposredno utemeljeno že v 1. členu Ustave, ki Slovenijo opredeljuje kot demokratično republiko. Načelo demokratičnosti po svoji vsebini in pomenu presega opredelitev državne ureditve kot zgolj formalne demokracije, temveč vsebinsko opredeljuje Republiko Slovenijo kot ustavno demokracijo, torej kot državo, v kateri je ravnanje oblastnih organov pravno omejeno z ustavnimi načeli ter s človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami. Tako je prav zato, ker sta človek in njegovo dostojanstvo v središču njenega obstoja in delovanja. V ustavni demokraciji je človek subjekt in ne objekt oblastnega delovanja, njegova (samo)uresničitev kot človeka pa je temeljni namen demokratične ureditve.

V obravnavani zadevi se je postavilo vprašanje, ali je 2. člen Odloka, ki v Ljubljani ponovno uvaja Titovo cesto, v neskladju z načelom spoštovanja človekovega dostojanstva. V zvezi s tem je Ustavno sodišče v odločbi poudarilo, da namen postopka ni bila presoja osebnosti in konkretnih ravnanj Josipa Broza Tita, kakor tudi ne zgodovinska presoja dejstev in okoliščin, temveč je bila ustavnopravno upoštevana le simbolna razsežnost njegovega imena. O protiustavnosti predpisa ali drugega oblastnega ravnanja, ki ima simbolni pomen, je mogoče govoriti takrat, kadar ta simbol z avtoriteto oblasti izraža vrednote, ki so nezdržljive s temeljnimi ustavnimi vrednotami, kot so človekovo dostojanstvo, svoboda, demokracija in vladavina prava. Ker je

poimenovanje javnih prostorov oblastno dejanje, to pomeni, da daje oblast tem vrednotam priznanje, jih podpira ali se z njimi poistoveti.

Simbolna razsežnost Titove ceste je neločljivo povezana s simbolnim pomenom Titovega imena. Ime Tito ne simbolizira zgolj osvoboditve ozemlja današnje države Slovenije izpod fašistične okupacije v drugi svetovni vojni, kot to zatrjuje nasprotna udeleženka, temveč simbolizira tudi povojni totalitarni komunistični režim, ki so ga zaznamovale obsežne in grobe kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin, zlasti v desetletju neposredno po drugi svetovni vojni. Dejstvo, da je bil Josip Broz Tito vodja nekdanje države, pomeni, da prav njegovo ime v največji meri simbolizira nekdanji totalitarni režim. Titovega simbolnega pomena ni mogoče razcepiti in upoštevati le pomena ravnanj, ki jih nasprotna udeleženka pripisuje njegovi zgodovinski vlogi in osebnosti. Ponovno uvedbo poimenovanja ceste po Josipu Brozu Titu kot simbolu jugoslovanskega komunističnega režima je mogoče razumeti kot podporo ne le njemu kot zgodovinski osebnosti oziroma njegovim posameznim dejanjem, temveč kot podporo celotnemu zgodovinskemu obdobju njegove vladavine in tej vladavini kot taki. Ne glede na namen mestnih oblasti je ponovno uvedbo poimenovanja ceste po Josipu Brozu Titu mogoče objektivno razumeti kot priznanje nekdanjemu nedemokratičnemu režimu.

V Republiki Sloveniji, kjer se je razvoj demokracije in svobodne družbe, ki temelji na spoštovanju človekovega dostojanstva, začel s prelomom s prejšnjo državo in njeno ureditvijo, je oblastno povečevanje komunističnega totalitarnega režima s poimenovanjem ceste po voditelju tega režima protiustavno. Takšna nova poimenovanja v današnjem prostoru in času nimajo več svojega mesta, ker so v nasprotju z načelom spoštovanja človekovega dostojanstva, ki sodi v samo jedro ustavne ureditve Republike Slovenije. Poimenovanje ceste po Titu namreč ni poimenovanje, ki bi se ohranilo še iz prejšnje ureditve in bi bilo danes le del zgodovine. Izpodbijani Odlok je bil sprejet leta 2009, osemnajst let po osamosvojitvi Slovenije in vzpostavitvi ustavnega reda, ki temelji na nasprotnih ustavnih vrednotah kot sistem pred osamosvojitvijo. Ne samo žrtve ali nasprotniki prejšnjega režima, temveč tudi druga javnost lahko takšno ravnanje oblasti v sedanjem času razume kot novo oblikovano oblastno podporo nekdanjemu komunističnemu režimu.

Na podlagi navedenega je Ustavno sodišče presodilo, da je 2. člen Odloka v neskladju s 1. členom Ustave, ker krši načelo spoštovanja človekovega dostojanstva, in ga je zato odpravilo.